

POSTANOWIENIE

16 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 listopada 2023 r. w Warszawie
zażalenia A. B.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z 11 maja 2023 r., I WSC 181/22,

w sprawie z powództwa A. B.

przeciwko Skarbowi Państwa-Naczelnikowi [...] Urzędu Celno-Skarbowego
w K.

o ochronę praw autorskich,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 maja 2022 r. w sprawie z powództwa A. B. przeciwko Skarbowi Państwa-Naczelnikowi [...] Urzędu Celno-Skarbowego w K. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 24 września 2020 r., którym oddalono powództwo o ochronę praw autorskich.

Od orzeczenia Sądu drugiej instancji powód wniósł skargę kasacyjną.

Postanowieniem z 15 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek powoda o zwolnienie go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.

Postanowieniem z 11 maja 2023 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu odrzucił skargę kasacyjną.

Powyższe orzeczenie zaskarżył zażaleniem powód wskazując, że postanowienie z 15 marca 2023 r. o odmowie zwolnienia z kosztów sądowych rażąco narusza art. 45 Konstytucji RP, a postanowienie z 11 maja 2023 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej rażąco narusza art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka w zw. z art. 16 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i art. 386⁶ § 1 k.p.c.

We wnioskach skarżący domagał się zmiany postanowienia Sądu Apelacyjnego w postaci zwolnienia go z kosztów sądowych postępowania kasacyjnego w całości lub w części - powyżej kwoty 200 zł oraz uchylenia zaskarżonego postanowienia z 11 maja 2023 r. i przekazania sprawy Sądowi Najwyższemu do merytorycznego rozpoznania lub zwrócenia Sądowi Apelacyjnemu celem uzupełnienia ewentualnych braków formalnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się nieuzasadnione.

W pierwszym rzędzie należy wskazać, że w zasadzie na każdym etapie postępowania Sądy mają prawo kontrolować stan majątkowy strony.

Wynika to pośrednio m.in. z art. 110 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1144 ze zm., dalej: „u.o.k.s.”), zgodnie z którym sąd cofa zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli okazało się, że okoliczności, na podstawie których je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć. W obu wypadkach strona obowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz zwrócić wydatki, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem także częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

W judykaturze podkreślono, że sąd orzekający o zwolnieniu od opłaty od skargi kasacyjnej nie jest związany uprzednim orzeczeniem zwalniającym stronę od kosztów sądowych, jednak w sytuacji, w której na wcześniejszych etapach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów, odmowa udzielenia jej takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, iż położenie strony uległo w jakimś aspekcie poprawie (zob. postanowienie SN z 8 marca 2023 r., III CZ 199/22).

Nadto wskazano, że orzekanie o kosztach procesu mieści się w sferze znacznej swobody decyzyjnej sądu rozstrzygającego sprawę w instancji, w związku z czym kontrola odwoławcza jest tu ograniczona, w szczególności w sytuacji, w której dokonuje jej Sąd Najwyższy. Do jego zadań ustawowych należy bowiem wyjaśnianie zagadnień prawnych budzących wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów oraz korygowania oczywistych naruszeń prawa (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 6 lipca 2012 r., V CZ 111/11).

Sąd Apelacyjny zatem miał prawo, a nawet obowiązek – jeżeli powziął wątpliwości w zakresie stanu majątkowego skarżącego – do podjęcia niezbędnych czynności aby sprawdzić i ustalić rzeczywistą jego sytuację materialną. W związku z tym Sąd drugiej instancji zarządził dochodzenie. Powód nie wywiązał się ze wszystkich nałożonych na niego zobowiązań, co jednoznacznie wynika z treści uzasadnienia zaskarżonego postanowienia. Niewątpliwie, miał on prawo zakwestionować stanowisko Sądu w wniesionym środku zaskarżenia. Tymczasem z treści uzasadnienia zażalenia wynikają tylko polemiczne stwierdzenia, bez odniesienia się do konkretnego materiału dowodowego. Ponadto zawiera ono błędy. Pojawia się bowiem postanowienie z 15.03.2023 r., a następnie z 25.03.2023 r. Zostaje przywołany art. 386⁶ § 1 k.p.c. i to dwukrotnie, w sytuacji, gdy taki przepis nie istnieje. Zapewne chodziło o art. 398⁶ § 1 k.p.c., ale nie jest rzeczą Sądu Najwyższego dociekać tej kwestii.

W sposób nieuzasadniony odwołano się także do art. 45 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, ponieważ powodowi zapewniona została droga sądowa w obu instancjach. Odmowa zwolnienia od kosztów sądowych sama w sobie nie jest instytucją pozbawiającą stronę prawa do sądu. Oparta jest na przepisach obowiązującego prawa. Nadto – jak wskazano powyżej - orzekanie o kosztach procesu mieści się w sferze znacznej swobody decyzyjnej sądu rozstrzygającego sprawę.

Sąd Apelacyjny właściwie zastosował również w niniejszej sprawie uregulowanie zawarte w art. 26a ust. 1 pkt 1 u.o.k.s.

W konsekwencji z uwagi na brak odpowiedniej opłaty od skargi kasacyjnej, Sąd *ad quem* miał podstawy aby skargę tę odrzucić na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c.

[S.J.]

[ms]